

DE OORSPRONG VAN DE FILA BRASILEIRO MAGISCHE FORMULE OF MYSTERIE

**Duizenden woorden
zijn er geschreven en zal men nog schrijven over
het grote mysterie:
De oorsprong van het ras Fila Brasileiro,
het culturele erfgoed van Brazilië
De Fila, een trots en trouw dier
Een hond die een eenheid vormde
met het land waar hij zich ontwikkelde tot
hoeder van het vee op de grote fazendas
en begeleider van de kudde dwars door
onherbergzaam land naar de slachthuizen van de grote stad
Jager op de Jaguar, de fascinerende gevlekte kat
die de dieren van de fazenda bedreigde
en vele dappere filas met z'n klauwen stukreet
Hulp van de dorpslager in de binnenlanden
waar hij onwillig vee domineerde
en
uiteindelijk
Waakhond en Gezelschapshond
bij de moderne mens die ver staat van het landleven**

**Zal men ondanks de wetenschap van vandaag nog in staat zijn het raadsel van de
oorsprong van de fila te ontrafelen ?**

**Zal men ooit de
MAGISCHE FORMULE
ontdekken ?**

**Zal men ooit een verklaring kunnen vinden
voor iets dat zo uniek is als de Fila Brasileiro ?**

**Willen we het wel weten of prefereert men
de romantiek van
het
MYSTERIE
het grote geheim dat voor altijd verborgen zal blijven ?**

DE NIEUWE WERELD

De zeelieden en handelaren in Brasilhout van diverse nationaliteiten die vanaf het jaar 1500 op verschillende plaatsen in wat de huidige Staat Brazilië is aan wal gingen, vonden een gebied met een fascinerende flora en fauna. De allereerste beschrijvingen geven ons een goed idee over de manier van leven van de inboorlingen en stellen duidelijk welke dieren men consumeert, hoe men jaagt en dat de inboorling geen honden bezit.

(Pêro Vaz de Caminha, De ontdekking van Brazilië, vertaling en nawoord August Willemsen, uitgave Meulenhof)

Daar de schepen uit Europa in die tijd meestal honden aan boord hadden is het zeer waarschijnlijk dat er in de zeer vroege tijden van de Braziliaanse periode wel eens een exemplaar achterbleef. Ongeveer half zestiende eeuw werd de kolonisatie pas serieus aangepakt en vestigden Portugezen zich in de verschillende “capitanias” zoals Pernambuco en Salvador in het Noord Oosten en Santos in het Zuiden (ter hoogte van het huidige Sao Paulo). Vanaf die periode werd er regelmatig vee geïmporteerd en men kan stellen dat bij ieder veetransport honden meereisden. Dit waren Iberische honden die in staat waren het vee te domineren.

Fila op het strand van Itapua – Bahia, nakomeling van de vele honden die per schip over de Atlantische Oceaan in deze provincie arriveerden

Door de eeuwen heen zijn er honden het land binnengebracht, ze hebben zich vermeerderd en vermengd, ze hebben zich door het land verplaatst, de mens volgend die hen werk en voedsel gaf en uit deze geschiedenis kwamen in Brazilië uiteindelijk diverse “rassen” te voorschijn die erkend zijn of zich in proces van recuperatie en erkenning bevinden. Het eerste erkende Braziliaanse ras was de Fila Brasileiro.

Vanaf de helft van de twintigste eeuw zijn er diverse theorieën gepubliceerd over het ontstaan van het ras. Alle theorieën die tot heden openbaar gemaakt zijn zal ik in dit artikel behandelen, ongeacht of ik ze ondersteun of verwerp. De commentaren zijn persoonlijk en zijn gebaseerd op informatie die ik verkreeg door het bestuderen van historische zowel als moderne bronnen betreffende geschiedenis en kynologie.

THEORIEËN OVER DE OORSPRONG VAN HET RAS FILA BRASILEIRO MET COMMENTAREN VAN INES VAN DAMME

THEORIE DR. PAULO SANTOS CRUZ

Dr. Paulo Santos Cruz, wiens naam onverbrekkelijk met het ras verbonden is, werkte begin vijftiger jaren van de vorige eeuw een theorie uit die gebaseerd was op zijn uitgebreide kynologische kennis en tevens gebaseerd was op de honden die hij aantrof op de fazendas in de binnenlanden van de deelstaat Minas Gerais. (A origem do Fila, Nossos Caes, ano II, december 1950)

Volgens Dr. Paulo werd de Fila gevormd door drie rassen, te weten de Mastiff, de Bulldog en de Bloedhond.

Invloed van de Mastiff:

De braquicefale schedel, de korte en stevige nek, de forse botconstructie, de licht aflopende croupe, het Molossertype en de grote moed.

Invloed van de Bloedhond:

de losse huid, de trieste oogopslag, de hangende lippen, de niet opgetrokken buiklijn, de jachtknobbel en de speurzinn.

Invloed van de Bulldog:

het temperament, de gestroomde vacht, de hogere achterbenen en in sommige gevallen het roosoor. Als voorbeeld van recessieve kracht vermeldt Dr. Paulo Santos Cruz de af en toe voorkomende gekrulde staart.

Commentaar:

De bovenvermelde theorie wordt tot heden toe als de meest realistische beschouwd.

Bij het doorlezen van het betreffende "oorsprong artikel" van Dr. Paulo is er niets te vinden over het tijdperk waarin de genoemde rassen Brazilië zouden zijn binnengekomen. Wat betreft de vermelde rassen is het wel zaak te beseffen dat het hier gaat om oude types en niet om de moderne Old English Mastiff, de tot caricatuur vervormde Engelse bulldog en de huidige Bloedhond. De twee eerstgenoemde rassen hadden in de oude tijd een totaal ander kootype dan de huidige exemplaren, de snuit was lang en toonde geen prognatisme.

Door de eeuwen heen bereikten Mastiffachtige honden het Zuid Amerikaanse continent, hoofdzakelijk afkomstig van het Iberische schiereiland. Veel van de door Dr. Paulo genoemde Mastiff karakteristieken gaan op voor de diverse Mastiff - Mastin rassen, hetzij afkomstig uit Spanje/Portugal, hetzij afkomstig uit Engeland.

De Bloedhond zoals wij deze vandaag kennen was geen veel voorkomende hond in Brazilië. Op shows verscheen er pas een enkel exemplaar in de vijftiger jaren van de vorige eeuw. Misschien waren er enkele exemplaren in het bezit van Engelsen die in de negentiende eeuw in Brazilië werkzaam waren maar niet in die mate dat deze hond aan de vorming van een nieuw ras deelnam.

Weer komen we terug op de invloed van de Iberische hond en wel de “Sabueso”, een oude Spaanse jachthond die vanaf de eerste kolonistentijd meegenomen werd door de Portugezen en Spanjaarden. Op een schilderij van Frans Post (rond 1640) is er zelfs een prachtig exemplaar van een Sabueso afgebeeld. De Sabueso bezit dezelfde karakteristieken als welke Dr. Paulo beschrijft voor de Bloedhond.

Wat betreft de krulstaart die af en toe verschijnt en die van de Bulldog afkomstig zou zijn wil ik de volgende observatie plaatsen: het oude Bulldogras in Engeland toonde altijd een normale staart. Vanaf de helft van de negentiende eeuw werden er meerdere Spaanse Bulldoggen in Engeland geïmporteerd die normaliter een afwijking in de staartwervels hadden en dit fenomeen overbrachten naar het gemoderniseerde Engelse ras waarvan het eerste exemplaar in 1860 geshowd werd. Dit tijdperk zou te laat zijn om een rol te spelen in de formatie van de Fila, daar de Fila in die periode al een gevormd ras was.

De krulstaart die door Dr. Paulo Santos Cruz genoemd wordt zal eerder afkomstig zijn van het Iberische Bulldog ras (perro de toro, perro de lida) óf van een inteelt van de Iberische Alano die dit soort staart toont en dit heeft doorgegeven aan de Fila Terceireense. (bron Agustin del Rio Yenes – Alano Español: Historia de una realidad consolidada)

De “Paulo Santos Cruz” theorie is bijzonder geloofwaardig. De namen van de rassen die aan de wieg van de fila stonden veroorzaken echter verwarring onder beginnende kynologen.

THEORIE JOAO BAPTISTA GOMES

In zijn in 1976 verschenen boek “Fila brasileiro, origen e evoluçao” stelt hij dat de fila afkomstig is van de kruising van de Mastiff en de Fila Terceireense.

De Engelse Mastiff kwam Brazilië binnen met de Portugese middenklas emigranten vanaf het einde van de achttiende eeuw tot en met het eerste kwart van de negentiende eeuw.

De Fila Terceireense kwam “en masse” naar Brazilië met de emigranten van de Azoren in zo’n grote getale dat het ras bijna verdween op het eiland Terceira.

Volgens Dhr. Gomes is de Fila Terceireense een product van de kruising van de Bulldog met de Bloedhond.

Commentaar:

Erg logisch lijkt deze theorie van Dhr. Gomes me niet, het ras zou ontstaan zijn uit honden van agrarische emigranten die in het zuiden woonden met gezelschapshonden

van Engelsen van hoger intellectueel- en economisch niveau die zich ophielden in de Staten Rio de Janeiro, Sao Paulo en Minas Gerais.

De Fila Terceirensis is een veehond die in gebruik was bij de bewoners van het eiland Terceira dat tot de Azoren behoort. Rondom 1840 vond er een enorme uittocht van de bevolking plaats naar Brazilië, families met hun bezittingen, vee en honden trokken weg in zulk een mate dat er bijna geen honden op het eiland overbleven.. Het overgrote deel van de emigranten vestigde zich in het zuiden van Brazilië (Rio Grande do Sul en Santa Catarina)

Wel heb ik getuigenissen gelezen van bewoners van Zuid Brazilië die zich herinneren dat er in de tijd van hun grootouders fila-achtige honden waren met een staartafwijking. Dit is duidelijk een erfenis van de Fila Terceirensis die dit fenomeen “rabo torto” (kromme staart) als raskenmerk had.

Vandaag de dag worden er af en toe Filas geboren met een afwijking in de eerste staartwervels. Recente fotos hiervan zijn te zien in het boek “Cao Fila Brasileiro, preservação do original” van Antonio Carlos Linhares Borges. De betreffende exemplaren zijn afkomstig uit het binnenland van Minas Gerais.

Het uitsluiten van de stelling dat de Fila Terceirensis iets te maken heeft met de vorming van het ras Fila Brasileiro, zoals door menig liefhebber (die persoonlijke afkeer van een mixbreeder laat preveleren boven objectiviteit) wordt gedaan, kan ik niet ondersteunen. Wel is het curieus dat er volgens Dhr. Gomes maar twee rassen verantwoordelijk zouden zijn voor de vorming van de Fila Brasileiro. Hij stelt dat de Bulldog die nooit geliefd was in Portugal en dus nauwelijks in Brazilië ingevoerd werd, zich reeds bevond in het biotype van de Fila Terceirensis, evenals de Bloedhond (Sabueso).

De theorie van Dhr. Gomes over de “ingredienten” van de Fila Terceirensis wordt niet als geloofwaardig gezien door de Spaanse kynologische historici. Deze stellen dat de Fila Terceirensis heel veel bloed van de Iberische Alano bezit,

We komen met de Gomes theorie weer terug op het vertrekpunt van Dr. Paulo Santos Cruz die in het Fila type drie basisrassen analyseerde, en wel de Mastiff, Bloedhond en Bulldog. Het zou al met al veiliger zijn te stellen dat we in het algemeen kunnen spreken van een Molosser / Hound combinatie.

THEORIE FRANCISCO PELTIER DE QUEIROZ

Francisco Peltier de Queiroz gaat de geschiedenis in als één der eerste en één van de grootste bestrijders van de criminele inkruisingen van vreemde rassen in de pure fila Brasileiro. Het is geen geheim dat Dhr. Joao Baptista Gomes zich schuldig gemaakt heeft aan het mixen van pure fila teven met een Old English Mastiff reu.

Hij wordt er van verdacht met behulp van de theorie Fila Terceirensis x Old English Mastiff zijn mixbreed producten te willen legaliseren.

In 1977 publiceerde Francisco Peltier in het tijdschrift *Animais Verinaria* n° 30, zijn artikel “**Cao de Fila Brasileiro – Estudo sobre a formação da raça: 0 4º elemento**” Francisco Peltier bekritiseert in zijn artikel VIERDE ELEMENT krachtig de theorie van J.B. Gomes.

Ten eerste bestrijdt hij de contradicties van J.B. Gomes over het feit dat de inboorlingen in Brazilië geen honden bezaten.

Verder zet hij een groot vraagteken bij de theorie dat de fila slechts uit twee rassen voortgekomen zou zijn.

Uiteindelijk stelt hij dat er buiten de basisrassen (Mastiff, Bulldog, Bloedhond) heel goed een vierde element zijn rol zou hebben kunnen gespeeld aangezien de Fila in wording een loslopende hond was die zich met alles gekruist kan hebben wat moeder natuur maar te bieden heeft, óók de inheemse hondachtigen.

Commentaar:

Betreffende de inheemse hondachtigen het volgende:

De Braziliaanse inboorlingen bezaten ten tijde van de aankomst van de eerste ontdekkingsreizigers en van de eerste kolonisten géén gedomesticeerde honden.

*De Aracambé (in de Peltier theorie foutelijk geschreven Arambaré) die hij als gezelschap van de inboorling aanduidt, is géén hond maar een hondachtig dier (*Ordem Carnivora Família Canidae*) dat in populaire termen in Brazilië wordt aangeduid als “azijnkleurige bush hond”. Het is een inheems dier dat zich niet laat domesticeren maar soms wel in de buurt van mensen leeft vanwege makkelijk verkrijgbaar voedsel.*

De Indiaan was wél erg gesteld op het verkrijgen van honden en het is zelfs zo dat het leven van de inboorling op positieve wijze veranderde toen hij in het bezit van honden kwam vanwege de jachtcapaciteit en de bewakingsdrift en de trouw als gezelschapsdier en speelkameraad voor de kinderen.

Een interessant geschrift vertelt over een ruilhandel tussen Indianen en militairen van de West Indische Compagnie (Nederlandse periode in Pernambuco). De Indianen gaven kisten met goud en zilver die de gevluchte Portugezen hadden begraven aan de Hollanders in ruil voor goede jachthonden.

De voorbeelden die Peltier aandraagt betreffende de honden die men bij de Indianen vond in latere tijden en zelfs heel diep in de jungle bij onbekende stammen, is het gevolg van de interesse van de Indiaan voor het bezit van honden.

*Buiten de eventuele bijdrage van de Aracambé draagt Peltier ook de mogelijkheid aan van de kruising van de fila met de Guará (*Lobo Guará*). Ook hier gaat hetzelfde op als bij de Aracambé, het is een hondachtig dier, géén hond. Een kruising met resultaat is niet onmogelijk, technisch biologisch bestaat er in dit soort gevallen echter geen basis voor een vruchtbaar geslacht.*

Aangaande het “vierde element” van Peltier moeten we dus absoluut de bijdrage van inheemse dieren uitsluiten.

Een bijdrage van een ander hondenras of andere rassen, in vroege tijden of zelfs in recentere tijden zou zeer goed mogelijk zijn.

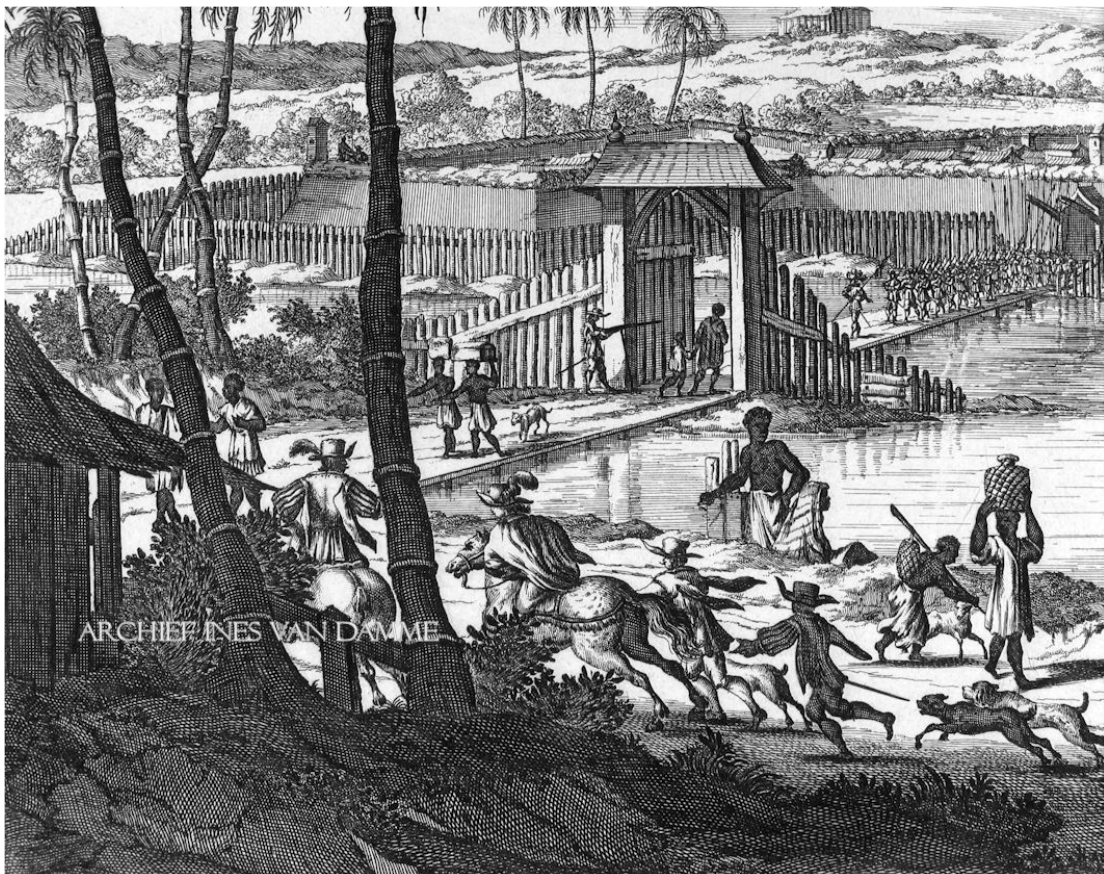
THEORIEËN PROF. DR. PROCOPIO DO VALLE

Het meest uitgebreide historische onderzoek over de oorsprong van de Fila werd gedaan door Prof. Dr. Procopio do Valle.

1^e theorie: Engelsen Doggen

In zijn boek “O gran livro do Fila Brasileiro” beschrijft hij zijn onderzoek naar vermeldingen en afbeeldingen over honden in oude documenten en geschriften die aanwezig zijn in de Nationale Bibliotheek te Rio de Janeiro.

Onderwerp van studie was de Nederlandse periode in Brazilië en in het speciaal de periode van de bezetting van Pernambuco in 1630 en de latere expansie naar het Noorden tot Ceará en naar het Zuiden tot de San Francisco rivier. Het einde van deze periode kwam met de terugtrekking van de Nederlanders in 1654. Aanleiding voor het onderzoek van Procopio was de vermelding van een besluit door de “Heeren XIX” van de West Indische Compagnie die in 1630 beloofden om ter ondersteuning van het leger in Pernambuco 300 Engelsen doggen te zenden om te worden gebruikt tegen naakte en ongewapende Brazilianen en negers. Hiermee bedoelde men de hulptroepen die door de Portugezen geformeerd waren uit Braziliaanse inboorlingen en slaven.

Nederlandse militairen met honden, Recife – Pernambuco. Gravure van Frans Post.

De honden werden regelmatig ingezet tegen de vijand. Overal waar de Nederlanders nederzettingen hadden waren er honden aanwezig, d.w.z. op alle forten van Fortaleza via het huidige Natal, het huidige Joao Pessoa, Itamaraca, Recife tot aan de Sao Francisco Rivier waar Maurits van Nassau een fort stichtte in het plaatsje Penedo.

Volgens Procopio do Valle bleven de honden van de Nederlanders achter en verplaatsten ze zich via de San Francisco rivier naar het binnenland van Brazilië alwaar ze zich in Minas Gerais ontwikkelden tot het huidige ras Fila Brasileiro.

Het bestaansrecht van de Fila in Brazilië wordt door Procopio do Valle verklaard door middel van twee cyclussen;

1° cyclus: FILA - OERWOUD – JAGUAR – MENS – VEE

Het verdwijnen van de elementen “Oerwoud” en “Jaguar” maakte de Fila overbodig en veroorzaakte bijna het uitsterven.

In Minas Gerais echter garandeerde een nieuwe factor het behoud van de Fila gedurende ongeveer 2 eeuwen

2° cyclus: FILA – MENS – MELKVEE – MAISMEEL

De Filas arriveerden in Minas Gerais, via de vallei van de San Francisco rivier aan het eind van de zeventiende eeuw. De fazenda eigenaars, de veedrijvers en de slaggers uit Minas Gerais waardeerden de aanwezigheid van de fila, namen hem op en voedden hem met hetgeen er in overvloed was: melk en maispap.

Commentaar:

Ook hier zien we weer een erg zwakke basis voor het formeren van een hondenras, één enkel soort hond en wel de grote oorlogshond die door de Nederlanders Brazilië binnengebracht werd.

Zo’n twintig jaar geleden heeft een Braziliaanse kynoloog me voorgesteld een onderzoek naar deze materie te doen in Nederland. Ik voelde me toendertijd nog niet genoeg kynologisch ontwikkeld en ben ongeveer vijf jaar geleden pas voorzichtig gestart met een onderzoek naar dit onbekende deel van de vaderlandse geschiedenis in bibliotheken en archieven. Ik werd dermate gefascineerd door het onderwerp West Indische Compagnie in het algemeen en de Nederlandse periode in Brazilië in het bijzonder dat ik een uitgebreide privé bibliotheek over dit onderwerp heb opgebouwd en bovendien de meeste plaatsen waar de Nederlanders zich in Brazilië ophielden bezocht heb. Logischerwijze begon ik ook met het bestuderen van de Portugese en Spaanse literatuur en geschriften over dit onderwerp en op deze wijze is deze materie voor mij gaan “leven”.

De naam “Engelsen Doggen” heeft nogal wat verwarring veroorzaakt in de filawereld. De naamgeving van hondenrassen of hondensoorten in diverse landen en diverse periodes is in de kynologie altijd een ingewikkelde materie. Ook bij Procopio vindt men diverse contradicties. De ene keer spreekt hij van een speciaal voor oorlogsdoeleinden ontwikkeld ras bestaande uit Mastiffs en Bulldogs, de andere keer enkel en alleen over Bulldogs en dan weer over Mastiffachtigen.

Bij het bestuderen van de gravures van Frans Post en diverse anonieme artiesten die met Maurits van Nassau (gouverneur generaal van Nederlands Brazilië van 1636 – 1644)

naar Recife gereisd waren, ziet men in de buurt van fortificaties en in gezelschap van militairen een type dat lijkt op een oude Bulldog, een enkele effen gekleurd, een andere wit met een enkele grote donkere vlek. Andere scènes tonen weer een lichter type hond, meer geschikt voor de jacht op kleine dieren.

In diverse geschriften wordt over jachthonden gesproken, deze waren van groot nut voor de Nederlanders die zich het binnenland in waagden om het menu gevarieerd te maken, en voor de inboorlingen die deze honden als een grote luxe beschouwden.

Procopio stelt in zijn boek duidelijk dat de Engelsen Doggen door de Nederlanders opgehaald werden in Engeland alvorens de oversteek naar Brazilië te maken. Tot heden toe heb ik niets over dit onderwerp kunnen vinden, wél over de te volgen zeeroute vanuit Nederland. Het was niet normaal Engelse havens aan te doen, dit gebeurde enkel en alleen om toevlucht te zoeken bij zeer slechte weersomstandigheden. In Nederland waren meerdere hondenrassen aanwezig, ook honden die de legers begeleidden die ten strijde trokken, hetgeen een normaal fenomeen was in Europa in die tijden. Het meest logische is dus dat de militairen die verscheept werden naar Brazilië honden vanuit Nederland meenamen.

De naam Engelse Doggen duidt in dit geval op een scherpe hond die oorspronkelijk uit Engeland kwam maar algemeen bekend was in de Lage Landen. In dit geval denkt men eerder aan de functie van de hond dan aan homogeniteit. Op diverse Europese schilderijen ziet men b.v. als Engelsen Doggen een type dat meer lijkt op wat heden ten dage een Deense Dog zou zijn dan een oude Bulldog.

Het door de Heeren XIX vermelde aantal van 300 honden had in de praktijk mee kunnen reizen wat betreft het aantal schepen dat zich naar het andere eind van de Atlantische oceaan begaf tussen eind 1630 en de eerste helft van 1631. Het staat echter niet vast of er inderdaad 300 honden meegestuurd zijn daar het bij de West Indische Compagnie traditie was de beloofde hoeveelheden van schepen, militairen en voedsel in de praktijk behoorlijk te beperken.

Vast staat dat er in de stad Recife grote hoeveelheden loslopende honden en katten waren. Deze dieren en vele anderen, van paarden tot ratten en muizen, dienden als voedsel voor de wanhopige bevolking in tijden van honger. Recife was omringd door de vijandige Portugezen die af en toe de stad afsloten zodat er voedsel noch drinkwater binnenkwam. De grootste voorraad voedsel kwam uit zee, uit Nederland en daar de W.I.C. niet direct prioriteit gaf aan het oplossen van de problemen van de Nederlanders in den vreemde, bleef er geen enkel dier meer in leven.

Naar alle waarschijnlijkheid was de hoeveelheid honden die eventueel in Recife achterbleef toen de Nederlanders zich terugtrokken in 1654 niet voldoende om als basis te dienen voor een nieuw ras.

Procopio spreekt van de Mastiffs die via de San Francisco rivier naar het binnenland trokken. Maurits van Nassau veroverde Penedo aan de Sao Francisco rivier in 1637 en deze plaats bleef in Nederlandse handen tot 1645

Penedo bevindt zich ten Noorden van de rivier op grondgebied van de huidige deelstaat Alagoas. Zuidelijk van de rivier (het huidige Sergipe) troffen de Nederlanders enorme kuddes vee aan die grotendeels eigendom waren van een traditionele familie die sinds half 1500 de veeteelt in Bahia ontwikkelde. Op last van Maurits van Nassau werd veel vee verplaatst naar de kant van de Nederlanders om vooral Recife van vlees te voorzien. In de literatuur is niets te vinden over veehonden. Mochten er honden gebruikt zijn door de oorspronkelijke eigenaars waren dit Iberische rassen.

Of er honden gebruikt zijn bij dit vee toen het in Nederlandse handen was is ook onduidelijk. Wel is het bekend dat het dringende verzoek van Maurits van Nassau aan de Heeren XIX om boeren (of eventueel gevangenen) te sturen naar de Sao Francisco rivier om deze bijzonder vruchtbare grond te bewerken, niet gehonoreerd werd.

De Nederlander kwam naar Brazilië voor de handel, niet om de handen vuil te maken.

Penedo aan de San Francisco rivier ten tijde van de bezetting door Maurits van Nassau

De afstand tussen Recife en Penedo bedraagt 450 km. Dit is over land een behoorlijke afstand. Het is niet logisch dat honden uit Recife passen in de “San Francisco rivier theorie” van Procopio, het zou hier enkel en alleen kunnen gaan om honden die in het Nederlandse fort van Penedo gewoond zouden hebben en dat zullen er gezien de afmetingen van het fort niet al te veel geweest zijn.

Al met al lijkt het me onwaarschijnlijk dat de Engelsen Doggen van de West Indische Compagnie verantwoordelijk zouden zijn voor het ontstaan van het filaras. Logischerwijs zijn er honden meegetrokken naar de binnenlanden via de oevers van de rivier maar naar mijn gevoel zijn dit meer Iberische honden dan Nederlandse honden.

Het verwondert me dat Procopio geen enkele aandacht besteedt aan honden die de Portugezen zonder twijfel bezaten vanaf het moment van kolonisatie van Pernambuco half 1500. De Portugezen hadden zich vooral toegelegd op de suikerrietcultuur en de suikerproductie in de grote engenhos (suikerfabrieken) en op de veeteelt in Bahia en Paraiba. Verschillende Nederlandse kroniekschrijvers uit de W.I.C. tijd meldden af en toe iets over honden die de Portugezen toebehoorden als dit van belang was, b.v. alarm slaan van de Portugese honden bij een besluiping door Nederlandse soldaten.

De monding van de San Francisco rivier

2^e theorie Procopio do Valle: route Zuid – Noord - Zuid

Volgens Procopio do Valle bevonden zich in het Noordoosten van Brazilië geen Spaanse honden, althans niet de honden die sinds Columbus ingevoerd werden in Spaans Amerika en die als taak hadden de Indianen te bestrijden. Het bleek niet mogelijk te zijn dat deze honden vanuit het huidige Ecuador het Noordoosten van Brazilië bereikten vanwege het mislukken van de expeditie Pizarro/Orellano.

Wel vond men deze honden met duizenden in alle gebieden die door de Spanjaarden gedomineerd werden. Volgens Procopio bestonden deze honden uit een mengeling van Spaanse Mastiff en Bloedhond. Deze honden werden vaak aan hun lot overgelaten en vormden grote groepen verwilderde honden in het Spaans Amerikaans territorium (chimarrones). De afbeeldingen van deze honden treft men vaak aan op gravures in Peru, Paraguay, Argentinië en Uruguay. Zonder twijfel bereikten deze honden ook het Braziliaanse grondgebied en zouden volgens Procopio via Rio Grande do Sul noordwaarts getrokken zijn naar Minas Gerais alwaar er een vermenging plaats zou hebben kunnen vinden met de honden die vanuit het Noorden via de Sao Francisco rivier naar het Zuiden kwamen. In concreto is hier niets over te vinden in de literatuur. Daar de hond in het algemeen door de eeuwen heen de mens volgde is het aan te nemen dat deze dieren de “Bandeirantes” volgden bij hun ontdekkingsstochten in de binnenlanden. De bestudering van de geschiedenis van het bevolken van Brazilië kan veel duidelijkheid verschaffen. De wegen die door de Bandeirantes waren gebaad werden steeds meer gebruikt door de avonturiers, boeren, veedrijvers die de binnenlanden van Brazilië gingen bevolken. Vanuit Sorocaba (Sao Paulo) werden jaarlijks duizenden muil dieren en ezels geëxporteerd naar het Noorden en naar het Zuiden.

Het is duidelijk dat de kuddes vee en de groepen ezels gevolgd werden door grote honden die een dubbele taak hadden: veedrijven en jagen.

Volgens Procopio do Valle is het gewenst dit onderwerp dieper te bestuderen om al of niet de volgende stelling te ratificeren:

“De Fila die vanuit het Noorden in Minas Gerais kwam, onderhield een komen en gaan beweging met het Zuiden van Brazilië en landen zoals Paraguay en Uruguay, en mengde zich hier en daar met de Spaanse bijhonden”.

Commentaar:

Prof. Procopio do Valle heeft zijn tweede “theorie” niet als zodanig gepresenteerd en bovenvermelde stelling een onbeduidend plaatsje gegeven in zijn boek. Veel bekendheid heeft deze theorie niet gekregen. Ondanks dit alles lijkt het me een zeer logische stelling daar er eindelijk volop de aanwezigheid van de Iberische rassen in de Fila als aannemelijk wordt geacht.

De honden die overal in Latijns Amerika hun intrede hadden gedaan hebben zich verspreid over het gehele continent. Beperkt tot Brazilië is het inderdaad van belang de geschiedenis van de ontsluiting van de binnenlanden te volgen evenals de “verkeersroutes” in latere tijden. Dit is de weg die honden volgden in gezelschap van de mens, op deze manier ontmoetten de honden uit verschillende windrichtingen elkaar, vermengden zich, bleven op de fazendas en ontwikkelden zich door de tijden heen tot het huidige filaras.

3^e theorie Procopio do Valle

Website do Cao Fila Brasileiro

Op een website die Procopio online zette in the begin van deze eeuw, bespreekt hij de natuurlijke historie van de Fila Brasileiro, de vermenging met andere rassen, spontaan of door mensenhand; “de mens die zonder zootechnische noch genetische kennis wist wat hij wilde”.

In een schema dat hij ontwierp in 1992, vermeldt hij de rassen die een rol speelden in de vorming van de Fila in chronologische volgorde van intrede in Brazilië.

Bovengenoemd materiaal was eigenlijk bestemd om in een tweede editie van zijn boek te verschijnen. Dit boek is nooit verschenen en na het overlijden van Procopio in 2008 is zelfs bovengenoemde website van het net verdwenen.

Vanaf de 17^e eeuw had de Braziliaan behoefte aan grote honden voor de jacht op de agressieve jaguars, op tapirs en op herten en ze gebruikten de honden die ze in het land aantreffen. Vooral in het Noordoosten, het Centraalwesten en het Zuidoosten was er een mengeling van rassen uit dezelfde groep.

Hij concludeert dat de huidige Fila Brasileiro een mengelmoes is van “hound” rassen.

De kern van de formering van het ras waren de “Engelsen Doggen” die de Nederlanders uit Engeland haalden.

Later kruiste men de zware honden met de Perdigueiros om een lichtere, meer wendbare hond te verkrijgen met een beter reukvermogen.

Bij het verdwijnen van het woud, de vermindering van de jaguars en wild, waren grote honden overbodig, men kon ze niet meer voeden en ze werden gereduceerd. Op hele oude fotos ziet men magere Filas met scherpe koppen, er was sprake van een chronische ondervoeding. Men kruiste de Fila met Perdigueiros, Foxhounds, Galgos en Bloedhonden om goede jachthonden te krijgen. Om meer hoogte te verkrijgen werd de Deense Dog ingekruist.

ENGELSEN DOGGEN	1630
(Mastiffs en bulldogs)	1850
PERDIGUEIROS	1850
GALGOS	1850
FOXHOUNDS	1890
BLOODHOUNDS	1920
DEENSE DOG	1920

Commentaar:

In het oog springt de contradictie “mengeling van grote rassen uit dezelfde groep” en “mengeling van het hound type”

Logischer is een mengeling van beide groepen.

ENGELSEN DOGGEN OF MASTIFFS EN BULLDOGS, dus grote Molossertype honden werden volgens Procopio ingevoerd vanaf 1630 tot 1850.

Wat hij hier in blanco laat is de periode van half 1500 tot 1630.

In Salvador werd op last van Thomeé de Souza, de eerste gouverneur van Bahia, vanaf 1551 vee geïmporteerd van de Kaapverdische Eilanden. Spaanse onderzoekers nemen aan dat er bij ieder veetransport vanaf de Kaapverdische Eilanden honden meereisden en dit waren uiteraard Iberische rassen. De veeteelt in Salvador nam vanaf het begin een enorme vlucht, binnen enkele jaren bezat de veeteelt pionier Garcia d'Avila al honderden koeien en na een tiental jaren waren het de grote kuddes die het binnenland ontsloten. Het vee dat door Maurits van Nassau aangetroffen werd aan de San Francisco rivier behoorde aan bovengenoemde familie. Voordat de Nederlanders aan de San Francisco rivier arriveerden was er dus al meer dan tachtig jaar een veeteeltcultuur en waren er honden aanwezig; in historische literatuur vond ik hierover enkele vermeldingen. De kuddes van Garcia d'Avila trokken vanaf de Recôncavo (agrarisch gebied ten zuiden van Salvador) over Jacobina schuin naar boven naar de San Francisco rivier. Vanaf de zône Itapua trokken de kuddes Noordwaarts tot de rivier. Dus vóór de periode Maurits van Nassau trof men daar mensen, nederzettingen en vee aan.

De theorie van Procopio do Valle over de Engelsen Doggen die langs de rivier naar het binnenland trokken kan mij niet overtuigen. Zoals reeds eerder gezegd, het kan, maar veel exemplaren zullen het niet zijn geweest, de honden die door Portugezen invoerden hebben daar vast een veel belangrijker rol gespeeld.

De jaartallen 1630 – 1850 bestrijken een periode van invoer van grote honden.

Het zou mijns inziens juister zijn het eerste jaartal naar beneden bij te stellen, te weten naar 1551 (aankomst eerste transport vee uit Kaap Verdië) en de term Engelsen Doggen, Mastiffs en Bulldogs te vervangen door: Molosser types.

De Engelsen Doggen werden alleen door de Nederlanders meegenomen naar Pernambuco en dat bestrijkt hoogstens de periode 1631 - 1654

PERDIGUEIROS

De Perdigueiro is in wezen de Portugese pointer maar eigenlijk noemde men in Brazilië alles wat maar op een pointer leek een Perdigueiro. De Perdigueiro is een voorstaande hond die uitermate geschikt is voor de vogeljacht. Hij is lichter en wendbaarder dan zijn voorvader de Spaanse pointer.

GALGOS

Dit zijn Iberische windhonden die enorme snelheden ontwikkelen bij de jacht op hazen.

De Perdigueiros en de Galgos werden door de Portugezen meegenomen voor het bedrijven van de jacht.

FOXHOUNDS

Aan het einde van de negentiende eeuw kwamen er veel Engelse en Amerikaanse ingenieurs naar Brazilië. Dit waren over het algemeen specialisten in de aanleg van spoorlijnen en in de mijnbouw. Op de vrije zondag deden ze niets liever dan op hun

Braziliaanse paarden (Mangalarga Marchador) vergezeld van meuten jachthonden de natuur in te trekken, meer voor de verpozing dan voor het te vangen wild.

De foxhound is een Engels ras dat gebruikt wordt voor vossenjacht.

De Amerikaanse foxhound stamt af van de Engelse en onderscheidt zich in de vorm van de kop, de rug en de vorm van de poten. Heden ten dage is de Amerikaanse foxhound (Americano) een zeer geliefde jachthond in Brazilië, alhoewel de jacht nu (officieel) verboden is.

*De naam fox hound zegt alles over de toepassing van deze hond **fox** (vos) **hound** (sabueso-speurhond)*

BLOODHOUNDS

De datum van invoer van de Bloodhound is volgens Procopio 1920. Het moet in dit geval gaan om de Engelse Bloedhond daar de originele Belgische St. Hubertushond toen reeds als uitgestorven werd beschouwd.

Dr. Paulo Santos Cruz herkende in de karakteristieken van de Fila Brasileiro de Bloedhond.

Zoals we weten was het ras Fila Brasileiro zoals we het heden ten dage kennen al gevormd in de negentiende eeuw.

De Engelse Bloedhond heeft in dit geval niets te maken met de origine van de Fila. Wat men onder Bloedhond kan rekenen in de oudere tijden is ongetwijfeld de Sabueso van het Iberisch Schiereiland die reeds in de eerste kolonisatieperiode door de Portugezen werd ingevoerd.

De Engelse Bloedhond kan heel goed meegenomen zijn door Engelsen die in Brazilië werkten en woonden, zoals de eerder aangehaalde spoorwegingenieurs en mijnbouwspecialisten. Er wordt ook gefluisterd door de actuele fokkers van de Fila in Minas Gerais dat in recente tijden de "moderne" Bloedhond gemengd werd met de Fila. Dit is in veel types duidelijk te zien door het behoorlijk lange oor en een overmaat aan vel. Engelse Bloedhonden zijn in de Braziliaanse kynologie een niet veel voorkomend ras. Een enkel exemplaar werd in de vijftiger jaren van de vorige eeuw voor het eerst geshowd.

DEENSE DOG

Procopio stelt dat de Deense Dog vanaf 1920 zijn intrede deed in Brazilië. Antonio Carlos Linhares Borges publiceerde in zijn boek "Cao Fila Brasileiro, preservação do original" een bijzonder interessante geschiedenis over de Deense Dog in Minas Gerais.

In de twintiger jaren vestigden zich Deense immigranten in het zuiden Minas en in de "Zona da Mata" (oostelijk deel van Minas, halverwege de Staat), ze waren gespecialiseerd in het maken van kaas en speelden een belangrijke rol in het opzetten van de kaasproductie aldaar. Ze namen hun eigen honden mee en zodoende deed de Deense Dog zijn intrede in het binnenland alwaar op de fazendas filas die in vrijheid leefden zich vermengden met Deense Doggen. Het lijkt me heel gevaarlijk te stellen dat de fazenda-eigenaars deze kruising toejuichten om een hogere hond te krijgen. Misschien was dit zo

in een enkel geval, het resultaat zal niet bevredigend zijn geweest door een verandering van fenotype en karakter en dus ook van de beoogde functionaliteit.

De Fila was al bekend in de tweede helft van de negentiende eeuw. Waarom dus nu aankomen met een volkomen nieuw ingrediënt? Mijns inziens een gevaarlijke stelling.

Op oude fotos zijn wel honden op fazendas te zien die deze invloed tonen, gelukkig is dit van voorbijgaande aard geweest, tot de stiekeme in kruisingen van de zeventiger jaren van de twintigste eeuw.

Misschien zullen de oudere filavrienden in Nederland zich nog de Duitse Filas uit de tachtiger jaren herinneren. Een donker gestroomde Filareu, import uit Brazilië, geboren in 1976, die uitgroeide tot een duidelijke Deense Dog mix, werd door diverse fokkers als dekru ingezet. Enkele kennels deden zelfs inteelt op deze hond. De gevolgen voor het Duitse filabestand waren desastreuus, vele jaren en vele generaties later las men nog steeds in de keuringsrapporten dat de Filas te weinig bone, te smalle koppen en "te veel lucht onder de buik" hadden.

Nogmaals, de stelling "Deense Dog" van Procopio do Valle als "ingrediënt" voor het ras Fila Brasileiro valt op geen enkele wijze te verdedigen en is tevens erg gevaarlijk.

CONCLUSIES:

Het hier en daar plaatsen van kritische noten bij de bovenstaande theorieën zal hopelijk niet gezien worden als een gebrek aan respect voor de betreffende schrijvers. Integendeel, ik wil juist mijn grote waardering uiten voor de interesse die de verschillende fila aurotiteiten toonden voor de moeilijke onderwerp.

Wel is het zaak om iedere uitspraak te bezien in het licht van de periode waarin deze werd geschreven. De eerste theorie (Dr. Paulo Santos Cruz) werd gepubliceerd in 1950, de tweede in 1976, de derde in 1977 en Prof. Dr. Procopio do Valle hield zich vanaf 1981 tot begin 2000 met dit onderwerp bezig.

Het beschikbare onderzoeksmateriaal van de schrijvers der theorieën waren boeken en documenten, te vinden in bibliotheken. Internet bestond niet. De jongere lezers kunnen nauwelijks beseffen wat de beperkingen waren.

Spaanse kynologen die kennis namen van bovenvermelde theorieën waren geschokeerd over het gebrek van het "Iberische element".

Dit valt makkelijk te verklaren.

In de tijd van het verschijnen van de theorieën bevonden Brazilië, Spanje en Portugal zich in een dictatoriale periode. Autochtone rassen waren in de kynologie bepaald niet in de mode laat staan dat er literatuur beschikbaar was over dit onderwerp.

Pas aan het eind van de tachtiger jaren stonden er enkele personen op die de Iberische rassen weer in beeld brachten.

Bij de door mij uitgevoerde inventarisatie van de rassen die in Europa leefden en in aanmerking kwamen om vanwege hun utiliteit vanaf het jaar 1500 de reis naar Latijns

Amerika te ondernemen heb ik moeten constateren dat de kennis van de schrijvers van de theorieën over dit onderwerp vrij beperkt was.

In de geschiedschrijving is de hond van geen enkel belang en wordt nauwelijks vernoemd. Het is daarom bijzonder lastig een sluitend “bewijs” te vinden voor zijn aanwezigheid en een enkel woord in een kroniek kan de onderzoeker al blij maken.

De meeste vermeldingen over dieren en honden vindt men bij de kroniekschrijvers van de Nederlandse periode in Brazilië. Daarna was er een eeuwen durende stilte. Volgens een Braziliaanse auteur was de Portugees in die tijd van hetzelfde intellectuele niveau als de inboorling. Pas in de tijd dat het Portugese Hof zich in Brazilië vestigde kwam er een periode van verlichting op gang.

Waarschijnlijk zal men nooit met zekerheid de ingrediënten die bijgedragen hebben tot de formatie van het ras Fila Brasileiro en de exacte dosering hiervan kunnen vertellen, laat staan door middel van een recept het originele ras opnieuw verkrijgen als het door ongecontroleerd fokgedrag verknoeid is.

Tot heden toe vond niemand de “Magische Formule” en het “Mysterie” is niet helemaal onthuld. Publikaties van actuele Braziliaanse onderzoekers worden met smart afgewacht en waarschijnlijk kunnen genetische wetenschappers in een nabije toekomst uitsluitel geven over de oorsprong van de Fila. Het enige dat wij Fila liefhebbers momenteel kunnen doen is het originele ras respecteren en zien te behouden.

Ines van Damme (www.lostresnaranjos.com)
augustus 2010

De auteur geeft toestemming voor het – enkel in zijn geheel - plaatsen van dit artikel op informatieve websites

De Fila Brasileiro in Minas Gerais